

ДИЗАЈН ТАТЈАНЕ МИЛОВАНОВ ЕЛЕКТРОНСКИХ ИЗДАЊА БЕОГРАДСКИХ АСТРОНОМСКИХ ИНСТИТУЦИЈА

САЊА ЦВЕТКОВИЋ

Архитектонски факултет, Ниш

Резиме: Приказан је успели дизајн Татјане Милованов омота одабраних електронских издања београдских астрономских институција, са кратким назнакама естетске пророде.

Дизајн се непосредније везује за модерну уметност и стваралаштво. Поједини истраживачи у овој области далеке зачетке дизајна проналазе у почетним процесима индустријализације, када се од занатске праксе уводи одговарајућа професионална делатност за обликовање адекватног изгледа производа. Међутим постоје истраживачи који прве зачетке дизајна виде у енглеском arts & crafts покрету (Ц. Раскин, В. Морис и др.).¹ Евидентно је да дизајнерска оријентација поприма одређеније обресе тек у почетним годинама прошлог века (1907), али тек крајем двадесетих година XX века долази до изразитог продора дизајна, када је на изванредан начин оглашена „владавина механике“, а дизајн постаје саставни део привредних активности. „Дизајн је постао инструмент маркетинга, који производима и робним маркама треба да створи нови углед и допринесе освајању нових тржишта...“ У најновијој дизајнерској пракси, и то у оквиру школа дизајнерских стручњака називају се облици повезани са друштвеним и економским тенденцијама, као и са свешћу о нужности сарадње и мултидисциплинарности.²

Електронски текстови и издања у првом реду се односе на презентовање одговарајућих визуелних или текстуалних садржаја. Тако да би се графичке, колористичке и словне представе обрађивале неопходно је „да се конвертују у знаке електронског језика, односно кода, ASCII (American Standard Code for Information Interchange).“³ Креативно и доследно „превођење“ текстовних

¹ Ралф Шнел, *Лексикон савремене културе – Теме и теорије, облици и институције од 1945. до данас*, Плато, Београд, 2008, стр. 109-111.

² Исто, стр. 110-111.

³ Исто, стр 144.

и визуелних представа у електронски облик, подстакло је крупне искораке унутар привредног тока и процеса у области издаваштва. То је учинило да су на ауторе електронских издања пренети бројни и разноврсни задаци које су у ранијем периоду углавном остваривали технички уредници. У новије време електронска издања имају све ширу и обухватнију примену којој се отвара велика будућност, јер је ова врста издања све више прихваћена у уметничкој и научној јавности.

Слика 1.

Милан С. Димитријевић, као свестрана научно стваралачка личност и појава, у много чему заживљава нове научно-стваралачке визије, као што је Виртуелна астрономска опсерваторија, следећи дух модерног времена. Он је смело и одважно иницирао богато и разноврсно електронско издаваштво у нашим домаћим астрономским институцијама, а пре свега на Београдској опсерваторији. Према нашем увиду Димитријевић је од половине прве деценије новог миленијума, па закључно са 2009. годином, објавио 22 компакт диска и ДВД-а, а издавачи су биле астрономске институције из Београда.⁴ Нагласимо да је овај научник светског гласа и имена на Десетој

⁴ Астрономска опсерваторија, Астрономско друштво „Руђер Бошковић“ и Друштво астронома Србије. Поменимо овде и врло агилно Природњачко друштво ГЕА из Вршца.

националној конференцији под насловом *Дигитализација националне баштине*, поднео веома запажен реферат: *Електронска издања београдских астрономских институција 2010-2011*.

Овде треба истаћи да је Димитријевић, као истраживач свестан значаја електронске технике за будућност, први пут конференцијске материјале уобличио у дигиталној форми тек после 2005. године. Међутим, све наредне конференције припремао је и публиковао скоро истовремено са њиховим одржавањем.

У свим тим пословима врло видно и изразито место од 2007. године⁵ имала је астроном Татјана Милованов. Као близак сарадник, радила је на техничком уређењу и дигитализацији текстова различитих конференција и других књига, укључујући и сабрана нумизматичка дела Сергија Димитријевића.⁶ Уз Миланову помоћ и подршку, она је скоро уметнички обликовала дизајн свих досадашњих конференција, обраћајући пуну пажњу уметничко-естетским, композиционим, колористичким и другим вредностима и мотивским одредницама. На појединим омотима дискова ове конференције присутан је мотив импозантне Деспотове куле са аутентичним бојеним изразом. Кула доминира у кружном простору, где је при врху, у полукружном виду истакнут наслов *Развој астрономије код Срба*. Испод је најчешће означен датум одржавања конференције а у већини случајева доњи део испуњава групна фотографија учесника конференције. У композиционом смислу складно су распоређене информативно-текстуалне појединости, где се помиње име уредника, потом ко је припремио диск и фотографије; исписује се ISBN и указује на помоћ Министарства.

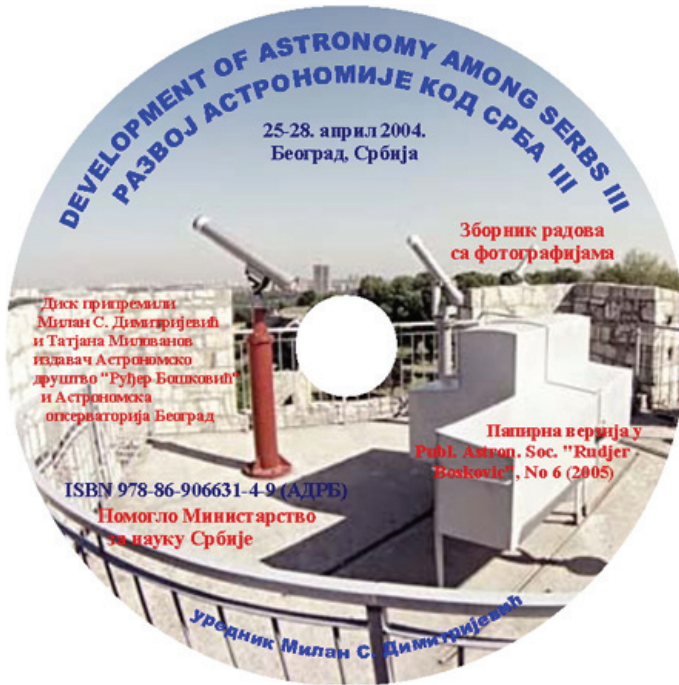
Електронска издања астрономских институција Београда, зборници и друге сличне публикације, чине много приступачнијим научној јавности ова дела. Та издања стижу до одговарајућих специјализованих установа, али и много шире, захваљујући пре свега, интернету. За њих су веома заинтересовани млади у универзитетским срединама, као што је на пример Мегатренд универзитета посебно његов Факултет за културу и медије.⁷ Слично је и са Крагујевачким и Нишким универзитетом, пре свега са Педагошким факултетом у Јагодини, а донекле и са Учитељским факултетом

⁵ Милан С. Димитријевић, *Electronic editions of astronomical institutions from Belgrade*, Преглед НИЦД, бр.17, 2010, стр. 17.

⁶ Сергије Димитријевић, *Проблеми српске средњовековне нумизматике*, Српско нумизматичко друштво, Београд 2006; Сергије Димитријевић, *Новац српских средњовековних владара*, Српско нумизматичко друштво, Београд 2006; Сергије Димитријевић, *Библиографија српске средњовековне нумизматике*, Српско нумизматичко друштво, Београд 2010;

⁷ Тако на пример, у Зборнику радова конференције *Развој астрономије код Срба VI* објављен је подужи текст *Космички цвет младости*, у коме се пише о одјецима предходних научних конференција на Мегатренд универзитету, где се указује на креативну заинтересованост младих у овој средини. О учешћу на поменутом скупу објављена је информација на сајту овог универзитета, а и лист *Мегатрендер* такође пише о овој проблематици (стр. 1228–1239).

у Врању. Поменута електронска издања значајно доприносе афирмацији и популаризацији астрономске науке и њеном приближавању младим генерацијама.

Слика 2.

Код електронског издања *Развој астрономије код Срба III*, за разлику од осталих, на позадини се налази фотографија која приказује инструменте за посматрање који се налазе на врху Деспотове куле. Запажа се и игра облика и колорита, у томе што наслов Конференције и име уредника прате кружну линију, док су секундарни податци постављени ортогонално и као контраст исписани црвеном бојом, где ипак плави наслови доминирају. У дубини се назире обриси Новог Београда чије вертикале заједно са стубовима телескопа стреме ка небу.

Дизајн омота *Истраживања спектралних линија у Југославији и Србији (Библиографија и индекс цитата)* је несвакидашњи. Омот има више планова, а у последњем се види шума на Звездари која окружује Опсерваторију чија се купола налази у средишту. Испред тог плана се налази површина која прекрива остатак Опсерваторије на којој су исписани секундарни подаци, док су примарни подаци постављени кружно и истакнути светло жутом бојом. Скрећемо пажњу да је дизајнер Татјана Милованов, фигуру Димитријевића ставила у први план.

Слика 3.

Дизајнерски је добро уобличен омот за диск о *Првој летњој школи из Астрономије и Геофизике*, са више колористичких, кружних, графичких и симболичких елемената, који су ваљано укомпоновани у целину. При самом врху је датум одржавања Летње школе, а испод тога је уграђена нека врста амблема, са зрачним распрострањањем наранџасто обојеног сунца у горњем делу са леве стране. Из зрачног простора продужава се назив Школе, подцртан са неколико графичких појединости, које асоцијативно упућују на космичко разастирање. У горњој половини је наведен наслов диска: *Апстрактни, презентације и фотографије*. Испод њега, прикладним фонтом, који одаје утисак пластичности, именовани су уредници. Са леве стране, налази се ИСБН број и назнака да је Летњу школу помогло Министарство за науку и технолошки развој Србије; а са десне су подаци о онима који су припремили диск и издавачима, у прикладној плавичастој боји. Доњу половину испуњава успела фотографија учесника ове Школе, као леп букет младих људи. Живе боје на фотографији богате и колористички осмишљавају целину диска.

Слика 4.

Од двадесет и два диска овом приликом смо издвојили карактеристичне са одређеним особеностима визуелне и графичке природе, симболичним појединостима, делимично усклађеним колоритом и вешто изабраним мотивима. Дизајнерски напор Татјане Милованов на изванредан начин прати развојни пут Опсерваторије и региструје есенцијалне детаље који употпуњују ликовну представу о овој знаменитој установи. У даљим дизајнерским настојањима било би пожељно обратити пажњу на савремене тенденције у графичком дизајну као што су минимализам и стилизација.

DESIGN OF TATJANA MILOVANOV OF ELECTRONIC EDITIONS OF BELGRADE ASTRONOMICAL INSTITUTIONS

The Tatiana Milovanov's successful design of selected electronic editions of Belgrade astronomical institutions is shown, with brief indications of an aesthetic nature.